

שבט תשס"ז

בס"ד

"וְאֵל מֹשֶׁה אָמַר"

פרשת משפטים (ע"פ שיעורו של הרב אביחי קצין)

1. שמות פרק יט

- (א) בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני :
 (ב) ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני ויחנו במדבר ויחן שם ישראל נגד החר :
 (ג) ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו ה' מן החר לאמר כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל :
 (ד) אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואבא אתכם אלי :
 (ה) ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגלה מכל העמים כי לי כל הארץ :
 (ו) ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל :
 (ז) ויבא משה ויקרא לזקני העם וישם לפניהם את כל הדברים האלה אשר צוהו ה' :
 (ח) ויענו כל העם ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה וישב משה את דברי העם אל ה'

2. שמות פרק כ

- (א) וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר : ס
 (ב) אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים לא יהיה לך אלהים אחרים על פני :

3. שמות פרק כא

- (א) ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם :
 (ב) כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד ובשבעת יצא לחפשי חנם :

4. שמות פרק כג

- (כ) הנה אנכי שלח מלאך לפניך לשמך בדרך ולהביאך אל המקום אשר הכנתי :
 (כא) השמר מפניו ושמע בקולו אל תמר בו כי לא ישא לפשעכם כי שמי בקרבו :

5. שמות פרק כד

- (א) וְאֵל מֹשֶׁה אָמַר עלה אל ה' אתה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל והשתחויתם מרחק :
 (ב) ונגש משה לבדו אל ה' והם לא יגשו והעם לא יעלו עמו :
 (ג) ויבא משה ויספר לעם את כל דברי ה' ואת כל המשפטים ויען כל העם קול אחד ויאמרו כל הדברים אשר דבר ה' נעשה :
 (ד) ויכתב משה את כל דברי ה' וישכם בבקר ויבן מזבח תחת החר ושתים עשרה מצבה לשנים עשר שבטי ישראל :
 (ה) וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עלת ויזבחו זבחים שלמים לה' פרים :
 (ו) ויקח משה חצי הדם וישם באגנת וחצי הדם זרק על המזבח :
 (ז) ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע :
 (ח) ויקח משה את הדם ויזרק על העם ויאמר הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם על כל הדברים האלה :
 (ט) ויעל משה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל :
 (י) ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר :
 (יא) ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו : ס

- (יב) וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה עלה אלי החרה ויהיה שם ואתנה לך את לחת האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם :
 (יג) ויקם משה ויהושע משרתו ויעל משה אל הר האלהים :

(יד) וְאֵל הַזְּקֵנִים אָמַר שְׁבוּ לָנוּ בְּזֶה עַד אֲשֶׁר נָשׁוּב אֲלֵיכֶם וְהִנֵּה אֶהְרֹן וְחֹר עִמָּכֶם מִי בַעַל דְּבָרִים יִגַּשׁ אֲלֵהֶם :
 (טו) וַיַּעַל מֹשֶׁה אֶל הָהָר וַיִּכַּסּוּ הָעֲנָן אֶת הָהָר :
 (טז) וַיִּשְׁכַּן כְּבוֹד ה' עַל הַר סִינַי וַיִּכְסְהוּ הָעֲנָן שְׁשַׁת יָמִים וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִתּוֹךְ הָעֲנָן :
 (יז) וּמִרְאֵה כְבוֹד ה' כָּאֵשׁ אֲכַלֶּת בְּרֹאשׁ הָהָר לְעֵינַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל :
 (יח) וַיְבֹא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הָעֲנָן וַיַּעַל אֶל הָהָר וַיְהִי מֹשֶׁה בְּהָר אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה : פ

6.רש"י שמות פרק כד

(א) ואל משה אמר עלה - פרשה זו נאמרה **קודם עשרת הדברות, ובארבעה בסיון** נאמר לו עלה :

7.רש"י שמות פרק כד

(יב) ויאמר ה' אל משה - **לאחר מתן תורה** :
 עלה אלי ההרה והיה שם - ארבעים יום :
 את לחת האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורתם - כל שש מאות ושלוש עשרה מצות בכלל עשרת הדברות הן, ורבינו סעדיה פירש באזהרות שיסד לכל דבור ודבור מצות התלויות בו :

8.בראשית פרק ד

(א) **והאדם ידע את חוה אשתו ותהר ותלד את קין ותאמר קניתי איש את ה'** :
 (ב) **ותסוף ללדת את אחיו את הבל ויהי הבל רעה צאן וקין היתה עבד אדמה** :

9.רש"י בראשית פרק ד

(א) והאדם ידע - **כבר קודם הענין של מעלה, קודם שחטא** ונטרד מגן עדן, **וכן ההריון והלידה,** שאם כתב וידע אדם נשמע שלאחר שנטרד היו לו בנים :

10.בראשית פרק כ

(יז) **ויתפלל אברהם אל האלהים וירפא אלהים את אבימלך ואת אשתו ואמהותיו וילדו** :
 (יח) **כי עצר עצר ידוד בעד כל רחם לבית אבימלך על דבר שרה אשת אברהם** : ס

11.בראשית פרק כא

(א) **וידוד פקד את שרה כאשר אמר ויעש ידוד לשרה כאשר דבר** :
 (ב) **ותהר ותלד שרה לאברהם בן לזקניו למועד אשר דבר אתו אלהים** :

12.רש"י בראשית פרק כא

(א) וה' פקד את שרה וגו' - סמך פרשה זו לכאן ולכאן **שכל המבקש רחמים על חבירו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה,** שנאמר (לעיל כ יז) **ויתפלל וגו' וסמיך ליה וה' פקד את שרה שפקד כבר קודם שרפא את אבימלך** :

13.בראשית פרק לז

(כח) **ויעברו אנשים מדנינים סחרים וימשכו ויעלו את יוסף מן הבור וימכרו את יוסף לישמעאלים בעשרים כסף וביאו את יוסף מצרומה** :

14.בראשית פרק לח

(א) **ויהי בעת ההוא וירד יהודה מאת אחיו ויט עד איש עדלמי ושמו חירכה** :
 (ב) **וירא שם יהודה בת איש כנעני ושמו שוע ויקחה ויבא אליה** :
 (ג) **ותהר ותלד בן ויקרא את שמו ער** :
 (ד) **ותהר עוד ותלד בן ותיקרא את שמו אונון** :
 (ה) **ותסוף עוד ותלד בן ותיקרא את שמו שלה והיה בכזיב בלדתה אתו** :
 (ו) **ויקח יהודה אשה לער בכורו ושמה תמר** :

15.בראשית פרק לט

(א) **ויוסף הורד מצרומה ויקנהו פוטיפר סריס פרעה שר הטבחים איש מצרי מיד הישמעאלים אשר הורדהו שמה** :

16. רש"י בראשית פרק לט

(א) ויוסף הורד - חוזר לענין ראשון, אלא שהפסיק בו כדי לסמוך ירידתו של יהודה למכירתו של יוסף לומר לך שבשבילו הורידוהו מגדולתו. ועוד, כדי לסמוך מעשה אשתו של פוטיפר למעשה תמר, לומר לך מה זו לשם שמים אף זו לשם שמים, שראתה באצטרולוגין שלה שעתידה להעמיד בנים ממנו ואינה יודעת אם ממנה אם מבתה:

17. רש"י שמות פרק כד

(ב) ונגש משה לבדו - אל הערפל:
 (ג) ויבא משה ויספר לעם - בו ביום:
 את כל דברי ה' - מצות פרישה והגבלה:
 ואת כל המשפטים - שבע מצות שנצטוו בני נח. ושבת וכבוד אב ואם ופרה אדומה ודינין שניתנו להם במרה:
 (ד) ויכתב משה - מבראשית ועד מתן תורה, וכתב מצות שנצטוו במרה:
 וישכם בבקר - בחמשה בסיון:
 (ה) את נערי - הבכורות:
 (ו) ויקח משה חצי הדם - מי חלקו, מלאך בא וחלקו:
 באגנות - שני אגנות אחד לחצי דם עולה ואחד לחצי דם שלמים להזות אותם על העם. ומכאן למדו רבותינו שנכנסו אבותינו לברית במילה וטבילה והרצאת דמים שאין הזאה בלא טבילה:
 (ז) ספר הברית - מבראשית ועד מתן תורה ומצות שנצטוו במרה:

18. רמב"ן שמות פרק כד

(א) ואל משה אמר וגו' - פרשה זו קודם עשרת הדברות בארבעה בסיון נאמרה לו, לשון רש"י. ויאמר ה' אל משה עלה אלי ההרה והיה שם, לאחר מתן תורה נאמר לו כן. גם אלו דבריו ז"ל. ואין הפרשיות באות כסדרן ולא כמשמען כלל. ועוד כתיב (להלן בפסוק ג) ויבא משה ויספר לעם את כל דברי ה' ואת כל המשפטים, שהם המשפטים האלה הכתובים למעלה, שאמר בהם (לעיל כא א) ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם, כי איננו נכון שיהיה על המשפטים שנצטוו בני נח ושנאמרו להם במרה שכבר שמעו וידעו אותם. ולא יאמר "ויספר" אלא בחדשות אשר יגיד:
 וכבר היטיב לראות ר"א שפירש הענין כסדרן, ואמר כי עד הנה (מלעיל כ כב עד כג לג) ספר הברית. והנה הפרשיות כלן באות כהוגן, כי אחר מתן תורה מיד בו ביום אמר השם אל משה כה תאמר אל בני ישראל אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם (לעיל כ כד), והתחיל לחזור ולהזהיר על ע"ז לא תעשון אתי (שם כ כג), וצוה אותו ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם, וכל המצות הבאות אחרי כן, והשלים באזהרת הע"ז שימצאו בארץ ובעובדיה (לעיל כג לב לג) ואמר לו אחרי צוותך זה להם, עלה אל ה' אתה ואהרן.
 והזכירה הפרשה כי משה עשה כמצות ה', ובא אל המחנה ויספר לעם את כל דברי ה' (פסוק ג) כאשר צוה אותו כה תאמר אל בני ישראל וגו' (לעיל כ יח), ואת כל המשפטים כאשר צוהו ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם (לעיל כא א), וקבלו הכל בשמחה ואמרו כל אשר דבר ה' נעשה. והטעם, כל הדברים האלה אשר דבר לך השם נעשה, כי מאמינים אנחנו בדבריך, כמו שספר במשנה תורה (דברים ה כד) ואת תדבר אלינו את כל אשר ידבר ה' אלינו אליך ושמענו ועשינו. ואז כתבם משה (פסוק ד):

והנה משה כתב ביום ההוא בספר כל מה שנצטווה, חקים ומשפטים ותורות, והשכים בבקר ממחרת היום ההוא לכתוב להם ברית על הכל, ובנה המזבח (פסוק ד), וזבח הזבחים (פסוק ה), ונתן חצי הדם על מזבח ה' וחצי הדם שם באגנות (פסוק ו), ולקח הספר שכתב מאמש וקראו באזניהם, וקבלו עליהם עוד לבא בברית עמו, ואמרו (פסוק ז) כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע אליך, מכל אשר תצוה מאתו ית'. ואז זרק עליהם חצי הדם (פסוק ח), כי זאת אות הברית לבא השנים בחלקים שוים. ואחרי שהשלים מעשיו עמהם הוצרך למלאת דבר ה', שאמר לו ה' עלה אתה ואהרן וגו'. וזהו שאמר (בפסוק ט) ויעל משה ואהרן נדב ואביהוא וגו'. ועשה עוד מה שצוה (בפסוק ב) ונגש לבדו אל ה', והוא שאמר (בפסוק יח) ויבא משה בתוך הענן וגומר. והנה מעשה הברית ביום המחרת למתן תורה, ובו היתה העליה שעלה משה אל ההר (פסוק יג), וממנה נתעכב שם ארבעים יום. והוא שפירש הכתוב (פסוק טז) ויקרא אל משה ביום השביעי וגו', ונאמר (פסוק יח) ויבא משה בתוך הענן. וכל זה מתוקן ומבואר:

וטעם ואל משה אמר - בעבור שהיו עד כאן המצות והמשפטים אל בני ישראל, אמר עתה שהיה זה המאמר אל משה שהיא מצוה שיעשנה הוא בעצמו, כי צוה אותו אחר שתשים לפניכם המצות והמשפטים ותכרות עמהם הברית עלה אתה אלי, ולכך עשה המצוה הראשונה בששי, והשכים בשביעי בבקר וכתב עליהם הברית, ואחרי כן עלה אל ההר והנקראים, על הדרך אשר נצטוו:

19. שמות פרק כ'

(יד) **לא תחמד בית רעך לא תחמד אשת רעך ועבדו ונאמתו ושורו וחסמרו וכל אשר לרעך :**
 (טו) **וכל העם ראים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השפך ואת הקר עשן וירא העם ויגעו ויעמדו מרחק :**

(טז) **ויאמרו אל משה דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלהים פן נמות :**
 (יז) **ויאמר משה אל העם אל תיראו כי לבעבור נסות אתכם בא האלהים ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו :**

(יח) **ויעמד העם מרחק ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלהים :**

(יט) **ויאמר ה' אל משה כה תאמר אל בני ישראל אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם :**

(כ) **לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם :**

(כא) **מזבח אדמה תעשה לי וזבחת עליו את עלתיך ואת שלמיך את צאנך ואת בקרך בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך :**

(כב) **ואם מזבח אבנים תעשה לי לא תבנה אתהו גזית כי חרבך הנפת עליה ותחללה :**

(כג) **ולא תעלה במעלת על מזבחי אשר לא תגלה ערונתך עליו :**

20. משך חכמה – יט פסוק ח'

(ח) ויענו כל העם יחדיו ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה - הנה מצות התורה יש אשר לכהנים ויש אשר ללוים ויש לכה"ג ויש למלך או לסנהדרין ויש למי שיש לו קרקע ובית, רק בכלל ישראל צריכה התורה להתקיים וכל ישראל ערביין זה לזה (שבועות לט סע"א) ובקיומם כולן מקבלין שכר, ואתן צאן מרעיית אדם אתם (יחזקאל ס"פ לד), **שכל האומה הישראלית הוא אדם אחד**, יש אשר הוא כלב [כמו שאמרו (ע' איכה רבה פתיחה טז) צדיקים לבן של ישראל] ויש כראש, ויש כעין והוא שנמצא ראשי העדה (במדבר לא, כו) עיני העדה (שם טו, כד), וכל אחד צריך לקיים מצוה התלויה בו ובכללותם הוא אדם שלם, **לכן על מצות שאין לקיימם צריך ללמוד, דכל העוסק בתורה חטאת כאילו הקריב כו'** (מנחות קי) או להחזיק לומדי תורה, לכן להלן (כד, ז) **ענו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע יש מהם שנעשה מה ששייך אצלנו ויש שנשמע שנלמד ונבין פנימותם והלכותיהם וחקותיהם, אבל כאן ענו כל העם יחדיו כל אשר דבר ה' נעשה, שבכללות העם כאחד כולם יחדיו יעשו כל אשר דבר ה' וכל אחד יעשה השייך לו ודו"ק.**

21. רש"ר הירש שמות פרק כ"ד פסוק ז'

ספר הברית : **התורה הכתובה** (פסוק ד'), שכבר נאמרה להם **בעל פה בשלמותה** (פסוק ג') ושקיבלו עליה לקיימה ולעשותה, ומעתה היא חובה עליהם בתוקף הברית.

נעשה ונשמע – לעיל פסוק ג', לאחר הרצאת הדברים **שבעל פה, די היה להם בשבועת "נעשה".** **הן הובאו המצוות לידיעתם על כל פרטיהם ודקדוקיהם, ולא נשאר להם אלא לקבל עליהם לעשותם.**

אולם הדברים שבכתב לא כללו אלא **יסודות המצוות בקיצור** הלשון, כפי שהם מונחים לפנינו בתורה שבכתב...

הם הוסיפו כאן "ונשמע" – לאמור : "כל אשר דבר ה', ולא רק כללי היסוד שקראנו כאן באוזננו, נעשה. ולצורך עשייה – גם "נשמע", הווה אומר : ע"י לימודם וקיומם של הדברים שנשאו מסורת בעל פה.